Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

15 päivänä kesäkuuta 2017*

Ennakkoratkaisupyyntö — Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaaminen — Asetus (EY, Euratom) N:o 2988/95 — 3 artiklan 1 kohta — Koheesiorahastosta myönnetty rahoitus — Alueellisen jätehuoltojärjestelmän rakentamista koskeva hanke — Väärinkäytökset — Monivuotisen ohjelman käsite — Monivuotisen ohjelman lopullinen päättyminen — Vanhentumisaika

Asiassa C-436/15,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Liettuan ylin hallintotuomioistuin) on esittänyt 10.7.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 10.8.2015, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

**Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra**

vastaan

**”Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras” UAB**

**Lietuvos Respublikos finansų ministerijan,**

**”Skirnuva” UAB:n,**

**”Parama” UAB:n,**

**”Alkesta” UAB:n ja**

**”Dzūkijos statyba” UAB:n**

**osallistuessa asian käsittelyyn,**

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit M. Vilaras (esittelevä tuomari), J. Malenovský, M. Safjan ja D. Šváby,

julkisasiamies: E. Sharpston,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Schiano,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.9.2016 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

* Oikeudenkäyntikieli: liettua.

— Liettuan hallitus, asiamiehinään D. Stepanienė ja D. Kriaučiūnas,

— Kreikan hallitus, asiamiehinään S. Papaioannou ja S. Charitaki,

— Euroopan komissio, asiamiehinään J. Jokubauskaitė, D. Recchia ja J. Baquero Cruz,

kuultuaan julkisasiamiehen 19.1.2017 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

**tuomion**

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta 18.12.1995 annetun neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95 (EYVL 1995, L 312, s. 1) 3 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra (Liettuan ympäristöministeriön ympäristöhankkeiden hallinnointivirasto; jäljempänä hallinnointivirasto) ja ”Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras” UAB (Alytusin alueen jätehuoltokeskus; jäljempänä tukea saava yritys) ja jossa on kyseessä se, onko viimeksi mainitun maksettava takaisin osa sille koheesiorahastosta myönnetyistä varoista.

## Asiaa koskevat oikeussäännöt

### *Asetus N:o 2988/95*

3 Asetuksen N:o 2988/95 johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”– – on – – tärkeää torjua [unionin] taloudellisia etuja vahingoittavat toimet kaikilla aloilla”.

4 Asetuksen N:o 2988/95 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Euroopan [unionin] taloudellisten etujen suojaamiseksi annetaan yleinen säännöstö [unionin] oikeuteen kohdistuvia väärinkäytöksiä [koskevista] yhtenäisistä tarkastuksista sekä hallinnollisista toimenpiteistä ja seuraamuksista.

2. Väärinkäytösten tunnusmerkit toteuttaa jokainen [unionin] oikeuden säännöksen tai määräyksen rikkominen, joka johtuu taloudellisen toimijan teosta tai laiminlyönnistä ja jonka tuloksena on tai voisi olla vahinko [unionin] yleiselle talousarviolle tai [unionin] hoidossa oleville talousarvioille, joko suoraan [unionin] puolesta kannettujen omien varojen vähenemisen tai lakkaamisen taikka perusteettoman menon takia.”

5 Mainitun asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Seuraamusmenettelyn vanhentumisaika on neljä vuotta 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta väärinkäytöksestä. Alakohtaisissa säännöstöissä voidaan kuitenkin säätää lyhyemmästä määräajasta, joka ei saa olla kolmea vuotta lyhyempi.

Jatkuvien tai toistuvien väärinkäytösten osalta vanhentumisaika alkaa kulua siitä päivästä, jona väärinkäyttö on päättynyt. Monivuotisten ohjelmien suhteen vanhentumisaika jatkuu kaikissa tapauksissa ohjelman lopulliseen päättymiseen.

Seuraamusmenettelyn vanhentuminen keskeytyy, kun toimivaltainen viranomainen antaa asianomaiselle henkilölle tiedoksi tutkimuksen tai menettelyn vireilletulon, joka liittyy väärinkäytökseen. Vanhentumisaika alkaa kulua uudelleen jokaisesta [keskeyttävästä] toimesta.

Vanhentumisaika päättyy kuitenkin viimeistään sinä päivänä, jona kaksinkertaisen vanhentumisajan pituinen aika päättyy ilman, että toimivaltainen viranomainen on määrännyt seuraamuksesta, paitsi niissä tapauksissa, joissa hallinnollinen menettely on keskeytetty 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti.”

6 Mainitun asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kaikista väärinkäytöksistä seuraa yleensä perusteettomasti saadun etuuden periminen takaisin siten, että

— velvoitetaan maksamaan velkana olevat tai perusteettomasti saadut summat,

– –”

### *Koheesiorahastoa koskeva säännöstö*

#### *Asetus (EY) N:o 1164/94*

7 Koheesiorahastosta 16.5.1994 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1164/94 (EYVL 1994, L 130, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 21.6.1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1264/1999 (EYVL 1999, L 161, s. 57) ja 21.6.1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1265/1999 (EYVL 1999, L 161, s. 62) ja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyllä asiakirjalla (EUVL 2003, L 236, s. 33) (jäljempänä asetus N:o 1164/94), 1 artiklan 1 kohdassa perustetaan koheesiorahasto, josta käytetään mainitussa asetuksessa nimitystä rahasto.

8 Asetuksen N:o 1164/94 1 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Rahasto myötävaikuttaa:

— hankkeiden

tai

— hankkeiden teknisesti ja taloudellisesti itsenäisten vaiheiden

tai

— selkeään toimintasuunnitelmaan liittyvien ja yhtenäisen kokonaisuuden muodostavien hankekokonaisuuksien rahoittamiseen.”

9 Asetuksen N:o 1164/94 3 artiklan 1 kohdassa luetellaan ”toiminta, johon voidaan myöntää tukea” koheesiorahastosta seuraavasti:

”Rahastosta voidaan antaa tukea seuraaviin hankkeisiin:

— ympäristöhankkeet, joilla edistetään perustamissopimuksen 130 r artiklan [SEUT 191 artikla] tavoitteiden toteuttamista – –

– –”

10 Saman asetuksen 4 artiklan mukaan Liettualle sitoumuksiin käytettävissä olevat varat piti myöntää kaudelle 2004–2006.

11 Asetuksen N:o 1164/94 10 artiklassa säädetään hankkeiden hyväksymistä koskevista säännöistä seuraavaa:

”1. Komissio hyväksyy yhteisymmärryksessä edunsaajana olevan jäsenvaltion kanssa hankkeet, jotka rahoitetaan rahastosta.

– –

3. Edunsaajana oleva jäsenvaltio esittää 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja hankkeita koskevat tukihakemukset. Hankkeiden, mukaan lukien toisiinsa liittyvien hankkeiden muodostamat kokonaisuudet, on oltava laajuudeltaan riittäviä, jotta niiden vaikutus ympäristönsuojelun alalla – – olisi merkittävä. – –

4. Hakemuksissa on oltava seuraavat tiedot: täytäntöönpanosta vastaava yksikkö – –

– –

6. – – komissio päättää rahaston tuen myöntämisestä, sillä edellytyksellä, että tässä artiklassa asetetut ehdot täyttyvät, yleensä kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta. Komission päätöksissä, jotka koskevat hankkeiden, hankkeiden vaiheiden tai toisiinsa liittyvien hankkeiden kokonaisuuksien hyväksymistä, vahvistetaan rahoitustuen määrä, rahoitussuunnitelma sekä kaikki hankkeiden toteuttamiselle välttämättömät määräykset ja edellytykset.

7. Komission päätösten olennaiset kohdat julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.”

12 Asetuksen N:o 1164/94 12 artiklan 1 kohdassa, jonka otsikko on ”Varainhoidon valvonta”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot vastaavat ensi sijassa hankkeiden varainhoidon valvonnasta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta komissiolle kuuluvaa vastuuta toteuttaa yhteisön talousarviota. Tätä varten jäsenvaltioiden toteuttamiin toimenpiteisiin on sisällyttävä:

– –

d) sen vahvistaminen, että komissiolle esitetyt menoilmoitukset ovat asianmukaisia, ja sen varmistaminen, että ne on laadittu todennettavissa oleviin tositteisiin perustuvan kirjanpitojärjestelmän mukaan;

e) väärinkäytösten ehkäiseminen ja tutkiminen ja niistä ilmoittaminen sääntöjen mukaisesti komissiolle sekä komissiolle tiedottaminen hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen etenemisestä. Tässä yhteydessä jäsenvaltiot ja komissio toteuttavat tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vaihdettujen tietojen luottamuksellisuus säilyy;

f) lausuman antaminen komissiolle kunkin hankkeen, hankkeen vaiheen tai hankeryhmän päättyessä, jonka on laatinut nimetystä viranomaisesta toiminnallisesti riippumaton henkilö tai yksikkö. Lausumassa on esitettävä yhteenveto edellisinä vuosina suoritettujen tarkastusten tuloksista ja annettava arvio loppuerän maksua koskevan pyynnön pätevyydestä sekä lopullisen menoilmoituksen kattamien kustannusten laillisuudesta ja asianmukaisuudesta. Jäsenvaltiot voivat liittää tähän lausumaan oman lausuntonsa, jos ne pitävät sitä tarpeellisena;

g) yhteistyö komission kanssa sen varmistamiseksi, että yhteisön varoja käytetään moitteettoman [varainhoidon] periaatteiden mukaisesti;

h) todetun väärinkäytöksen vuoksi menetettyjen varojen takaisinperintä ja tarvittaessa viivästyskoron periminen.”

13 Asetuksen N:o 1164/94 16 a artiklan, jonka otsikko on ”Erityissäännökset, joita sovelletaan sellaisen uuden jäsenvaltion Euroopan unioniin liittymisen jälkeen, joka on saanut liittymistä valmistelevaa tukea liittymistä valmistelevan rakennepolitiikan välineen (ISPA) mukaisesti”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Toimenpiteiden, joita ovat – – Liettuan – – liittymispäivänä koskeneet komission päätökset liittymistä edeltävästä rakennepolitiikan välineestä [21.6.1999] annetun [neuvoston] asetuksen (EY) N:o 1267/[1999] – – [(EYVL 1999, L 161, s. 73)] mukaisesta tuesta ja joiden täytäntöönpano ei ole päättynyt kyseiseen päivään mennessä, on katsottava olevan hyväksyttyjä komission asetuksella. Ellei 2–5 kohdassa toisin mainita, tämän asetuksen nojalla hyväksyttyjen toimenpiteiden täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä on sovellettava kyseisiin toimenpiteisiin.”

14 Asetuksen N:o 1164/94 täytäntöönpanoa koskevat määräykset sisältyvät liitteeseen II, johon viitataan saman asetuksen 15 artiklassa (jäljempänä liite II).

15 Liitteessä II olevassa C artiklassa, joka koskee maksusitoumuksia, säädetään seuraavaa:

”1. Talousarvioon sisältyvät maksusitoumukset tehdään niiden komission päätösten perusteella, joissa komissio hyväksyy asianomaisen toiminnan (hankkeen, hankkeen vaiheen, hankekokonaisuuden, teknisen avun tutkimuksen tai toimenpiteen). Ne ovat voimassa tietyn määräajan, jonka kesto riippuu asianomaisen toiminnan luonteesta ja erityisistä olosuhteista, joissa se pannaan täytäntöön.

– –

4. Maksusitoumusta koskevat yksityiskohtaiset säännöt annetaan kyseessä olevien toimintojen hyväksymistä koskevissa komission päätöksissä.

– –”

16 Liitteessä II oleva D artikla koskee rahoitustuen maksutapoja, ja siinä todetaan seuraavaa:

”1. Rahoitustuki maksetaan talousarvioon sisältyvien maksusitoumusten mukaisesti asianomaisen jäsenvaltion esittämässään hakemuksessa tätä tarkoitusta varten nimeämälle viranomaiselle tai yksikölle. Maksut voidaan suorittaa joko ennakko- tai välimaksuina tai lopullisen jäännöserän maksuina. Välimaksujen ja lopullisten jäännöserien maksujen on liityttävä todellisuudessa maksettuihin menoihin, joihin on liitettävä maksukuitit tai vastaavat todistusvoimaiset kirjanpitoasiakirjat.

2. Maksut suoritetaan seuraavasti

– –

d) todennettujen ja todellisuudessa suoritettujen menojen perusteella laskettu yhteisön tuen lopullinen jäännöserä maksetaan, jos

— hanke, hankkeen vaihe tai hankeryhmä on toteutettu sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti,

— 1 kohdassa tarkoitettu nimetty viranomainen tai yksikkö esittää komissiolle maksupyynnön tukipäätöksen mukaisiin menoihin kuuden kuukauden kuluessa hankkeen, hankkeen vaiheen tai hankeryhmän valmistumispäivästä,

— komissiolle on esitetty F artiklan 4 kohdassa tarkoitettu loppukertomus,

— jäsenvaltio vahvistaa komissiolle maksupyynnössä ja kertomuksessa annettujen tietojen oikeellisuuden,

— jäsenvaltio on lähettänyt komissiolle 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen,

— kaikki tiedotus- ja julkisuustoimenpiteet, joista komissio on päättänyt tämän asetuksen 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti, on toteutettu.

3. Jos 2 kohdassa tarkoitettua loppukertomusta ei ole lähetetty komissiolle tuen myöntämispäätöksessä töiden valmistumiselle ja maksuille asetettua päivämäärää seuraavien kahdeksantoista kuukauden kuluessa, peruutetaan hankkeen tuen jäännöstä vastaava tukimäärä.

– –

5. Maksut suoritetaan jäsenvaltion nimeämälle viranomaiselle tai yksikölle yleensä viimeistään kahden kuukauden kuluttua hyväksytyn maksupyynnön vastaanottamisesta edellyttäen, että budjettivaroja on käytettävissä.

– –

7. Komissio laatii yleiset säännöt menojen tukikelpoisuudesta.”

17 Liitteessä II olevan F artiklan 4 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Kunkin hankkeen osalta jäsenvaltion nimeämä viranomainen tai yksikkö esittää komissiolle kertomuksen saavutetusta edistyksestä kolmen kuukauden kuluessa sen kokonaisen vuoden lopusta, jona toiminta pannaan täytäntöön. Komissiolle lähetetään myös lopullinen kertomus hankkeen tai hankkeen vaiheen päättymisestä kuuden seuraavan kuukauden kuluessa.

– –”

### *Asetus N:o 1267/1999*

18 Asetuksen N:o 1267/1999 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Perustetaan liittymistä edeltävä rakennepolitiikan väline, jäljempänä ’ISPA’.

ISPA:sta myönnetään tukea, jolla on tarkoitus osaltaan edistää seuraavien jäsenyyttä hakeneiden maiden Euroopan unioniin liittymisen valmistelua: – – Liettua, – – jäljempänä ’edunsaajamaat’, – – ympäristö- – – politiikan osalta tämän asetuksen säännösten mukaisesti.”

19 Asetuksen N:o 1267/1999 2 artiklan 1 ja 2 kohdassa määritetään ISPA:n yhteydessä tukikelpoiset toimenpiteet seuraavasti:

”1. ISPA:sta rahoitettua yhteisön tukea myönnetään ympäristön – – alan hankkeisiin, teknisesti ja taloudellisesti itsenäisiin hankkeiden vaiheisiin, hankeryhmiin tai hankesuunnitelmiin, jäljempänä ’toimenpiteet’. – –

2. Yhteisö myöntää ISPA:sta tukea 1 artiklassa mainittujen tavoitteiden mukaisesti seuraaviin toimenpiteisiin:

a) ympäristötoimenpiteet, joiden avulla edunsaajamaat pystyvät täyttämään yhteisön ympäristölainsäädännön vaatimukset ja saavuttamaan liittymistä valmistelevan kumppanuuden tavoitteet;

– –”

20 Mainitun asetuksen 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Yhteisön tukea myönnetään ISPA:sta 2000–2006 välisenä aikana.

– –”

21 Asetuksen N:o 1267/1999 7 artiklan 1 kohdan mukaan komissio tekee päätökset ISPA:sta rahoitettavista toimenpiteistä.

22 Asetuksen N:o 1267/1999 8 artiklan, jonka otsikko on ”Sitoumukset ja maksut”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Komissio suorittaa ISPA:n mukaiset menot Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon sovellettavan varainhoitoasetuksen mukaisesti komission ja edunsaajamaan yhdessä laatiman rahoituspöytäkirjan perusteella.

– –”

***Asetus (EY) N:o 1386/2002***

23 Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1164/94 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä koheesiorahastosta myönnettävään tukeen liittyvien hallinto- ja valvontajärjestelmien ja rahoitusoikaisumenettelyn osalta 29.7.2002 annetun komission asetuksen (EY) N:o 1386/2002 (EUVL 2002, L 201, s. 5) 1 artiklan mukaan asetuksen N:o 1386/2002 soveltamisala kattaa asetuksen N:o 1164/94 3 artiklassa säädetyt tukikelpoiset toimet, jotka on hyväksytty alun perin 1.1.2000 jälkeen.

24 Asetuksen N:o 1386/2002 8 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Ennen menoilmoituksen todentamista maksuviranomaisen on varmistettava, että seuraavat edellytykset täyttyvät:

– –

b) menoilmoitus käsittää ainoastaan menot, jotka
   i) ovat myöntävässä päätöksessä asetetun tukikelpoisuusajan kuluessa tosiasiallisesti aiheutuneet ja ovat todennettavissa kuitteihin liitetyillä laskuilla tai vastaavasti todistusvoimaisilla kirjanpitotositteilla”.

***Asetus (EY) N:o 16/2003***

25 Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1164/94 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista erityissäännöistä koheesiorahastosta osarahoitettavista toimista aiheutuvien menojen tukikelpoisuuden osalta 6.1.2003 annetun komission asetuksen (EY) N:o 16/2003 (EUVL 2003, L 2, s. 7) 1 artiklan mukaan asetuksessa

N:o 16/2003 vahvistetaan yhteiset säännöt sellaisten menojen tukikelpoisuuden määrittelemiseksi, jotka aiheutuvat asetuksen N:o 1164/94 3 artiklassa säädetyistä, koheesiorahaston osarahoitusta mahdollisesti saavista toimista.

26 Asetuksen N:o 16/2003 5 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Yhteisön tuen maksamista varten huomioon otettavien menojen on aiheuduttava tosiasiallisesti tukikelpoisuusajalla, joka määritellään komission päätöksessä komission asetuksen (EY) N:o 1386/2002 8 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti, ja liityttävä suoraan hankkeeseen. Huomioon otettavien menojen on liityttävä jäsenvaltion todistamiin ja sen tosiasiallisesti suorittamiin tai sen lukuun suoritettuihin maksuihin tai, kun kyseessä ovat toimiluvat, sen toimiluvan haltijan, jolle toteuttamisesta vastaava elin on antanut valtuudet hankkeen toteuttamiseen, suorittamiin maksuihin, joista on esitettävä maksetut laskut tai todistusarvoltaan vastaavat kirjanpitotositteet.

_ _”

27 Asetuksen N:o 16/2003 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Tukikelpoisuusajan päättyminen”, säädetään seuraavaa:

”Tukikelpoisuuden päättymispäivä koskee toteuttamisesta vastaavan elimen suorittamia maksuja.

Tukikelpoisuuden päättymispäivä vahvistetaan komission päätöksessä.”

**Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset**

28 Hallinnointivirasto on Liettuan viranomainen, joka on asetuksen N:o 1164/94 10 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuna hankkeiden täytäntöönpanosta vastaavana yksikkönä nimetty vastaamaan unionin rahoitustukien käyttöön liittyvien väärinkäytösten toteamisesta ja poistamisesta.

29 Euroopan komissio teki 13.12.2001 päätöksen, jolla hyväksyttiin jätehuoltojärjestelmän rakentamista Alytusin alueelle Liettuassa koskeva hanke (jäljempänä pääasiassa kyseessä oleva hanke) ISPA:n yhteydessä, siten kuin asetuksen N:o 1267/1999 7 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna 23.12.2002 tehdyllä komission päätöksellä (jäljempänä alkuperäinen komission päätös), säädettiin. Komissio allekirjoitti samana päivänä saman asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun, kyseistä hanketta koskevan rahoituspöytäkirjan (jäljempänä rahoituspöytäkirja). Liettuan tasavalta allekirjoitti sen 14.3.2002. Rahoituspöytäkirjan 2 artiklassa pääasiassa kyseessä olevan hankkeen päättymispäiväksi vahvistettiin 31.12.2004, kun taas tämän pöytäkirjan 4 artiklan 3 kohdassa vahvistettiin päiväksi, jona mainitun hankkeen täytäntöönpanosta vastaavan yksikön oli viimeistään suoritettava maksut, 31.12.2006. Liettuan viranomaisten piti toimittaa kuuden kuukauden kuluessa viimeksi mainitusta päivästä komissiolle lopullinen tarkastusraportti, jotta pääasiassa kyseessä olevalle hankkeelle voitiin maksaa rahoituksen loppuerä.

30 Hallinnointiviraston tehtävänä oli pääasiassa kyseessä olevan hankkeen kehittäminen, ja se toimi hankintaviranomaisena mainittuun hankkeeseen liittyvien julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekemisessä. Hallinnointivirasto allekirjoitti 10.11.2004 tukea saaneen yrityksen kanssa ISPA-koheesio-ohjelman täytäntöönpanosopimuksen, joka koski pääasiassa kyseessä olevaan hankkeeseen liittyvien velvoitteiden ja vastuiden jakamista viraston ja yrityksen välillä. Hallinnointivirasto hankintaviranomaisen ominaisuudessaan, tukea saanut yritys ja tietyt muut yksityiset urakoitsijat allekirjoittivat julkista hankintaa koskevat sopimukset 22.4.2004 ja 6.12.2006 välisenä aikana.

31 Komissio teki 27.12.2004 päätöksen, jolla muutettiin muun muassa alkuperäistä päätöstä seuraavasti: ”[Alkuperäisen päätöksen] 2 artiklaa täydennetään seuraavalla kohdalla: ”5. [Pääasiassa kyseessä olevaan] hankkeeseen liittyvät menot ovat tukikelpoisia 31.12.2008 asti. [Rahoituspöytäkirjan] 2 artiklaa muutetaan seuraavasti: Päättymispäivä: 31.12.2008.”

32 Liettuan kansallinen tarkastusvirasto laati pääasiassa kyseessä olevasta hankkeesta valtion tarkastusraportin 17.12.2009.

33 Hallinnointivirasto julkaisi 28.3.2013 neljä ”päätelmää” ja totesi, että pääasiassa kyseessä olevan hankkeen tietyt menot olivat tukikelvottomia useiden väärinkäytösten vuoksi. Se totesi erityisesti, ettei tukea saanut yritys ollut esittänyt tositteita pitkä- ja lyhytaikaisten hyödykkeiden hankinnasta. Hallinnointivirasto teki 29.3.2013 neljä päätöstä, joissa vaadittiin maksamaan takaisin tukikelvottomiksi todettuihin menoihin myönnetyt varat.

34 Tukea saanut yritys nosti ensimmäisen asteen tuomioistuimessa kanteen mainittujen päätösten kumoamiseksi. Kanne hyväksyttiin 14.5.2014 annetulla tuomiolla sillä perusteella, että asiassa sovellettiin asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädettyä, seuraamusmenettelyille varattua neljän vuoden vanhentumisaikaa. Mainitussa tuomiossa todettiin erityisesti, että vanhentumisaika alkoi 31.12.2008, joka oli rahoituspöytäkirjan mukaan pääasiassa kyseessä olevan hankkeen päättymispäivä ja menojen tukikelpoisuuden viimeinen voimassaolopäivä, ja että se päättyi 31.12.2012.

35 Hallinnointivirasto valitti mainitusta tuomiosta 28.5.2014 ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen ja riitautti sen, että seuraamusmenettelyn vanhentumisaika olisi päättynyt.

36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antoi määräyksen, jossa se kehotti pääasian asianosaisia toimittamaan tietoja pääasiassa kyseessä olevan hankkeen päättymisestä sekä esittämään perustelunsa asetuksen N:o 2988/95 soveltamisesta. Mainittu tuomioistuin totesi erityisesti, että asiassa oli selvitettävä tarkemmin muun muassa se, minkä tapahtuman perusteella hallinnointivirasto määritti pääasiassa kyseessä olevan hankkeen päättymisajankohdan, hankkeessa vielä maksamatta olevan summan ja päivän, jona tämä määrä oli maksettava, samoin kuin se, mikä on sanojen ”ohjelma”, ”toimenpide” ja ”hanke”, joita käytettiin oikeudenkäyntiasiakirjoissa toistensa synonyymeinä, merkitys.

37 Hallinnointivirasto esitti ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle vastauksena tähän määräykseen 30.4.2015 päivätyn valtiovarainministeriön kirjeen, jossa todettiin, että se oli esittänyt komissiolle 31.5.2013 pääasiassa kyseessä olevan hankkeen loppumaksua koheesiorahastosta koskevan pyynnön, jossa loppuerän määräksi ilmoitettiin 826 069,28 euroa. Komissiolle ilmoitettiin tässä pyynnössä, että mainittuun hankkeeseen liittyvien vireillä olevien oikeudenkäyntien vuoksi mainitusta pyynnöstä ei ollut vähennetty 40 276,31 euron suuruisia mahdollisesti tukikelvottomia menoja. Lisäksi valtiovarainministeriö oli esittänyt komissiolle 14.7.2014 päivätyllä kirjeellä pääasiassa kyseessä olevaa hanketta koskevaan 17.12.2009 päivättyyn valtion tarkastusraporttiin tehdyn täydennyksen sekä hankkeen päättyessä annettavan lausuman, jotka molemmat oli päivätty 25.6.2014. Esitettyään komissiolle pääasiassa kyseessä olevan hankkeen loppuerän loppumaksua koskevan pyynnön hallinnointivirasto oli suorittanut uusia tutkimuksia tämän hankkeen yhteydessä tehdyistä väärinkäytöksistä ja kaksi kyseistä hanketta koskevaa oikeudenkäyntiä oli yhä vireillä 30.4.2015. Valtiovarainministeriö totesi kirjeessään, että sillä ei ollut tietoa siitä, milloin komissio aikoi suorittaa maksamatta olleet pyydetyt määrät, eikä ajankohtaa, jona se toteaisi pääasiassa kyseessä olevan hankkeen päättyneen.

38 Komissio päätti pääasiassa kyseessä olevan hankkeen 26.6.2015 päivätyllä kirjeellä. Se totesi tukikelvottomien menojen määräksi 106 225,67 euroa, mutta katsoi, että kun otettiin huomioon, että ylivarauksia oli riittävästi, näillä väärinkäytöksillä ei ole vaikutusta hankkeen loppuerän maksamiseen. Se totesi, että mitä tuli Euroopan unionin talousarvioon, väärinkäytöstapaukset voitiin näin ollen päättää ja koheesiorahaston loput maksusitoumukset voitiin maksaa täysimääräisinä.

39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että asian ratkaisu riippuu asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun ”monivuotisen ohjelman” käsitteen selventämisestä, kun otetaan huomioon pääasiaan sovellettavissa unionin säädöksissä käytettyjen käsitteiden laaja kirjo, samoin kuin siitä, täyttyvätkö tämän käsitteen perustavat osatekijät pääasiassa, sekä vanhentumisajan laskutavasta pääasian olosuhteissa.

40 Tässä tilanteessa Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Liettuan ylin hallintotuomioistuin) päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Mikä on [asetuksen N:o 2988/95] 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu monivuotinen ohjelma?

2) Vastaavatko jätehuoltojärjestelmän rakentamista Alytusin alueelle – – koskevan hankkeen, jolle on myönnetty tukea [alkuperäisellä päätöksellä], kaltaiset hankkeet asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun monivuotisen ohjelman käsitettä?

3) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi: milloin asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun seuraamusmenettelyn vanhentumisajan olisi katsottava alkaneen?”

**Ensimmäinen ja toinen ennakkoratkaisukysymys**

41 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä ja toisella kysymyksellään, joita on arvioitava yhdessä, pääasiallisesti, kuuluuko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen hanke, jossa rakennetaan jätehuoltojärjestelmä tietylle alueelle ja joka oli tarkoitus toteuttaa usean vuoden kuluessa ja joka rahoitetaan unionin varoilla, asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetun monivuotisen ohjelman käsitteen piiriin.

42 Aluksi on muistutettava, että asetuksen N:o 2988/95 1 artiklan mukaan tässä asetuksessa annetaan yleinen säännöstö unionin oikeuteen kohdistuvia väärinkäytöksiä koskevista yhtenäisistä tarkastuksista sekä hallinnollisista toimenpiteistä ja seuraamuksista, jotta – kuten kyseisen asetuksen johdanto-osan kolmannesta perustelukappaleesta käy ilmi – voidaan torjua unionin taloudellisia etuja vahingoittavat toimet kaikilla aloilla (tuomio 11.6.2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Tässä yhteydessä asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä ja toisessa alakohdassa otetaan käyttöön seuraamusmenettelyä koskeva neljän vuoden vanhentumisaika, joka alkaa kulua väärinkäytöksestä, tai jatkuvan tai toistuvan väärinkäytöksen osalta siitä päivästä, jona väärinkäytös on päättynyt, tämän kuitenkaan rajoittamatta lyhyemmän vanhentumisajan, josta voidaan säätää unionin alakohtaisissa säännöstöissä tai kansallisissa säännöstöissä, soveltamista (tuomio 11.6.2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, 21 kohta).

44 Mainitun 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä täsmennetään monivuotisten ohjelmien osalta, että ”vanhentumisaika jatkuu kaikissa tapauksissa ohjelman lopulliseen päättymiseen”.

45 Koska ”monivuotisen ohjelman” käsitettä ei ole määritelty asetuksessa N:o 2988/95, tämän käsitteen ulottuvuuden määrittämiseksi on otettava huomioon kaikkien sen muodostavien sanojen merkitys, asiayhteys, jossa tätä käsitettä käytetään, ja säännöstön, jossa siihen viitataan, tavoitteet (ks. analogisesti tuomio 6.10.2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export, C-59/14, EU:C:2015:660, 22 kohta ja tuomio 21.12.2016, Interservice, C-547/15, EU:C:2016:983, 20 kohta).

46 Käytetyistä sanoista on todettava tässä yhteydessä ensinnäkin, että sanalla ”ohjelma” on laaja ulottuvuus ja että sanoja ”ohjelma” ja ”hanke” voidaan käyttää toistensa synonyymeinä tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa merkityksessä.

47 Asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu monivuotisen ohjelman käsite on siten monialainen käsite, joka voi esiintyä kaikilla unionin politiikkojen kattamilla aloilla, kunhan käytetään unionin budjettivaroja.

48 Näin ollen ei ole tarpeen osoittaa läheistä terminologista yhteyttä tämän käsitteen ja niissä eri säädöksissä, joilla perustetaan eri rahastot, joista myönnetään rahoitustukea, käytettyjen käsitteiden välillä.

49 Kyseisen käsitteen asiayhteydestä sekä kyseisen säännöstön tarkoituksesta on todettava tämän jälkeen yhtäältä, että kuten nyt annettavan tuomion 42 kohdassa on todettu, asetuksella N:o 2988/95 pyritään torjumaan unionin taloudellisia etuja vahingoittavat toimet.

50 Toisaalta mainitun asetuksen 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toinen virke on osa 3 artiklan 1 kohtaan sisältyvää säännöskokonaisuutta, jonka tarkoituksena on, kuten käy ilmi tämän kohdan ensimmäisestä alakohdasta, määrittää seuraamusmenettelyn vanhentumissäännöt, joita sovelletaan mainitun asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin väärinkäytöksiin, joita ovat väärinkäytökset, jotka liittyvät unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen rikkomiseen, joka johtuu taloudellisen toimijan teosta tai laiminlyönnistä ja jonka tuloksena on tai voisi olla vahinko unionin yleiselle talousarviolle tai unionin hoidossa oleville talousarvioille.

51 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen hanke, jossa rakennetaan jätehuoltojärjestelmä tietylle alueelle ja joka oli tarkoitus toteuttaa usean vuoden kuluessa ja joka rahoitetaan unionin varoilla, kuuluu asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetun monivuotisen ohjelman käsitteen piiriin.

**Kolmas kysymys**

52 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään pääasiallisesti, mikä on asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun seuraamusmenettelyn vanhentumisajan alkamishetki, kun kyseessä ovat pääasiassa kyseessä olevan hankkeen kaltaisen ”monivuotisen ohjelman” yhteydessä tehdyt väärinkäytökset.

53 Tässä yhteydessä asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuodosta käy ilmi, että seuraamusmenettelyn vanhentumisaika alkaa kulua todetun väärinkäytöksen tekopäivästä.

54 Mainitun asetuksen 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan jatkuvien tai toistuvien väärinkäytösten osalta vanhentumisaika alkaa kulua siitä päivästä, jona väärinkäytös on päättynyt, jolloin tässä säännöksessä tarkoitetun päättyneen väärinkäytöksen käsitteen on katsottava viittaavan siihen päivään, jona viimeinen samaan toistuvaan väärinkäytökseen liittyvä toimenpide on päättynyt (tuomio 11.6.2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, 66 kohta).

55 Väärinkäytöksen on katsottava olevan ”jatkuvaa”, kun unionin oikeuden säännöksen rikkomisen perustana oleva laiminlyönti jatkuu ajallisesti (ks. vastaavasti tuomio 2.12.2004, José Martí Peix v. komissio, C-226/03 P, EU:C:2004:768, 17 kohta). Väärinkäytös on kyseisessä säännöksessä tarkoitetulla tavalla toistuva, kun sen tekee toimija, joka saa taloudellisia etuja joukosta samankaltaisia toimenpiteitä, joilla rikotaan samaa unionin oikeuden säännöstä (ks. vastaavasti tuomio 11.6.2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, 49 kohta).

56 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on selvittää kansallisen oikeuden todistelusääntöjen mukaisesti ja kunhan unionin oikeuden tehokkuutta ei heikennetä, täyttyvätkö nyt annettavan tuomion edellisessä kohdassa selostetut jatkuvan tai toistuvan väärinkäytöksen tunnusmerkit.

57 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee myös, mikä vaikutus asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä monivuotisten ohjelmien osalta säädetyllä erityisellä vanhentumissäännöllä on vanhentumisajan laskemiseen pääasiassa.

58 Kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian (tuomio 28.4.2016, Oniors Bio, C-233/15, EU:C:2016:305, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

59 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on toimitettava myös tiedot, joiden avulla se voi määrittää, milloin kyseessä on ”ohjelman lopullinen päättyminen”, johon asti vanhentumisaika jatkuu asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisen virkkeen mukaan monivuotisen ohjelman osalta.

60 Tässä yhteydessä on todettava, että asetuksessa N:o 2988/95 ei säädetä täsmällistä ja yleisesti sovellettavaa ajankohtaa ”ohjelman lopulliselle päättymiselle”, koska, kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 105 kohdassa, tämä ajankohta vaihtelee väistämättä kunkin toimeenpannun monivuotisen ohjelman toteuttamista varten suunniteltujen eri vaiheiden ja prosessien mukaan.

61 ”Ohjelman lopullisen päättymisen” määrittäminen sovellettaessa asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä monivuotisten ohjelmien osalta säädettyä erityistä vanhentumissääntöä, riippuu näin ollen niistä säännöistä, joita kuhunkin monivuotiseen ohjelmaan sovelletaan.

62 Lisäksi on todettava, että asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetun ”ohjelman lopullisen päättymisen” määrittämiseksi on otettava huomioon tässä säännöksessä tarkoitetun vanhentumisajan tarkoitus. Mainitussa säännöksessä säädetty vanhentuminen näet mahdollistaa yhtäältä sen, että voidaan taata, että niin kauan kuin ohjelma ei ole lopullisesti päättynyt, toimivaltainen viranomainen voi yhä aloittaa seuraamusmenettelyn mainitun ohjelman täytäntöönpanon yhteydessä tehdyistä väärinkäytöksistä, jotta helpotetaan unionin taloudellisten etujen suojaamista (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export, C-59/14, EU:C:2015:660, 26 kohta). Toisaalta sen tarkoituksena on taata taloudellisten toimijoiden oikeusvarmuus. Toimijoiden on nimittäin voitava määrittää, mitkä niiden toimenpiteistä ovat lopullisia ja mihin voidaan vielä kohdistaa seuraamusmenettelyjä (tuomio 11.6.2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, EU:C:2015:381, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

63 Nämä kaksi tavoitetta huomioon ottaen on niin, että määritettäessä päivää, jolloin kyseessä on ”ohjelman lopullinen päättyminen”, johon asti vanhentumisaika jatkuu asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisen virkkeen mukaan, on otettava huomioon kyseisen ”monivuotisen ohjelman” päättymispäivä.

64 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen hankkeen osalta asetuksen N:o 1164/94 10 artiklan 6 kohdasta ja liitteessä II olevan D artiklan 2 kohdan d alakohdan toisesta luetelmakohdasta seuraa, että komission päätöksessä, jolla hyväksytään tällainen hanke ja myönnetään sille tukea, ilmoitetaan töiden valmistumiselle ja hankkeelle maksettavien maksujen suorittamiselle päivämäärä.

65 Tässä yhteydessä asetuksen N:o 1386/2002 liitteessä II olevan D artiklan 1 kohdasta ja 2 kohdan d alakohdasta ja kyseisen asetuksen 8 artiklan 2 kohdan b alakohdan i alakohdasta sekä asetuksen N:o 16/2003 5 artiklan 1 kohdasta ja 8 artiklasta käy ilmi, että tässä samassa komission päätöksessä asetetaan kyseisen hankkeen menoille tukikelpoisuuden päättymispäivä, joka koskee hankkeen täytäntöönpanosta vastaavan yksikön maksamia maksuja.

66 Tästä seuraa, että kun päivämäärä, jonka komissio on asettanut nyt annettavan tuomion 64 ja 65 kohdassa mainittujen töiden valmistumista ja niihin liittyvien tukikelpoisten menojen maksujen suorittamista varten, on mennyt, on katsottava, että tällainen hanke on päättynyt lopullisesti asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetulla tavalla, jollei mainittua määräaikaa ole mahdollisesti pidennetty komission tekemällä tätä koskevalla uudella päätöksellä.

67 Nyt annettavan tuomion 31 kohdasta käy ilmi, että komissio ilmoitti 27.12.2004 antamassaan päätöksessä, että sekä pääasiassa kyseessä olevan hankkeen päättymispäivä että siihen liittyvien menojen tukikelpoisuuden päättymispäivä oli 31.12.2008. Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan hankkeen on katsottava päättyneen lopullisesti asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetulla tavalla 31.12.2008.

68 Tässä yhteydessä on täsmennettävä, että asetuksen 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitettu ohjelman lopullinen päättyminen ei tarkoita välttämättä, että kaikki kyseisen hankkeen toteuttamisen yhteydessä mahdollisesti tehdyt väärinkäytökset ovat vanhentuneet. Näin on ainoastaan tapauksessa, jossa väärinkäytökset ovat päättyneet yli neljä vuotta ennen ohjelman lopullista päättymistä, jolloin ne vanhentuvat välittömästi kun mainittu ohjelma päättyy, mikäli vanhentumista ei keskeytetä jollakin asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan kolmannessa alakohdassa mainituista syistä.

69 Toisin sanoen, kuten komissio on todennut huomautuksissaan, asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä säädetyllä, monivuotisiin ohjelmiin sovellettavalla vanhentumisajalla voidaan ainoastaan jatkaa vanhentumisaikaa mutta ei lyhentää sitä.

70 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava seuraavaa:

— Asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan hankkeen kaltaisen monivuotisen ohjelman yhteydessä tehdyn väärinkäytöksen vanhentumisaika alkaa kulua asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan kyseisen väärinkäytöksen tekopäivästä ja jatkuvan tai toistuvan väärinkäytöksen vanhentumisaika alkaa kulua asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan siitä päivästä, jona väärinkäytös on päättynyt.

— Lisäksi monivuotisen ohjelman on katsottava päättyneen lopullisesti asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetulla tavalla tähän ohjelmaan sovellettavissa säännöissä tälle ohjelmalle määrättynä päättymispäivänä. Erityisesti monivuotisen ohjelman, jota säännellään asetuksella N:o 1164/94, on katsottava päättyneen lopullisesti päivänä, joka ilmoitetaan komission päätöksessä, jolla hyväksytään mainittu hanke, päivämääräksi töiden valmistumista ja niihin liittyvien tukikelpoisten menojen maksujen suorittamista varten, jollei mainittua päivämäärää ole mahdollisesti lykätty komission tekemällä tätä koskevalla uudella päätöksellä.

## Oikeudenkäyntikulut

71 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen hanke, jossa rakennetaan jätehuoltojärjestelmä tietylle alueelle ja joka oli tarkoitus toteuttaa usean vuoden kuluessa ja joka rahoitetaan Euroopan unionin varoilla, kuuluu Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta 18.12.1995 annetun neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetun monivuotisen ohjelman käsitteen piiriin.**

2) **Asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan hankkeen kaltaisen monivuotisen ohjelman yhteydessä tehdyn väärinkäytöksen vanhentumisaika alkaa kulua asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan kyseisen väärinkäytöksen tekopäivästä ja jatkuvan tai toistuvan väärinkäytöksen vanhentumisaika alkaa kulua asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan siitä päivästä, jona väärinkäytös on päättynyt.**

   **Lisäksi monivuotisen ohjelman on katsottava päättyneen lopullisesti asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan toisessa virkkeessä tarkoitetulla tavalla tähän ohjelmaan sovellettavissa säännöissä tälle ohjelmalle määrättynä päättymispäivänä. Erityisesti monivuotisen ohjelman, jota säännellään koheesiorahastosta 16.5.1994 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1164/94, sellaisena kuin se on muutettuna 21.6.1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1264/1999, 21.6.1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1265/1999 ja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyllä asiakirjalla, on katsottava päättyneen lopullisesti mainitussa säännöksessä tarkoitetulla tavalla päivänä, joka ilmoitetaan Euroopan komission päätöksessä, jolla hyväksytään mainittu hanke, päivämääräksi töiden valmistumista ja niihin liittyvien tukikelpoisten menojen maksujen suorittamista varten, jollei mainittua päivämäärää ole mahdollisesti lykätty komission tekemällä tätä koskevalla uudella päätöksellä.**

Allekirjoitukset